

Evaluatierapport verplichte deelname aan de ijkingstoets: toelichtende nota

o. Inleiding

In juli en september 2018 vond de eerste verplichte deelname aan een ijkingstoets voor inschrijving in de bachelors burgerlijk ingenieur en burgerlijk ingenieur-architect plaats. Naar aanleiding van deze verplichte deelname werd een evaluatierapport opgesteld. Dit rapport bestaat uit een omstandig gedocumenteerd datarapport op basis van verschillende bronnen (p. 3). Het rapport geeft een eerste indicatie van de impact van de verplichte deelname: aangezien deze pas in 2018 voor de eerste maal plaatsvond moeten de eerste conclusies met de nodig voorzichtigheid beschouwd worden, als op te volgen aspecten. De noodzakelijke opvolging van het rapport wordt weergegeven op bladzijde 24.

Het datarapport moet gekaderd worden binnen een bepaalde visie over de ijkingstoetsen in het volledige proces van oriëntering, exploratie en positionering. De verschillende aspecten hiervan worden in punt 1 toegelicht.

1. Visie over de ijkingstoetsen

In de overgang tussen het secundair en het hoger onderwijs kunnen leerlingen gebruik maken van verschillende instrumenten ter ondersteuning van deze overgang. Deze instrumenten worden getrapd ingezet vooraleer in te schrijven in een welbepaalde studierichting. Deze getrapte aanpak loopt parallel met het studiekeuzeproces: leerlingen moeten zich ervan bewust zijn dat het maken van een keuze zich aandient (sensibilisatie). Vervolgens moeten studiekeuzers aangemoedigd worden om zowel het opleidingsaanbod als de eigen interesses en vaardigheden breed te *exploreren* en op zoek te gaan naar opties die bij hen aansluiten. Tijdens de *kristallisatie* wordt een beperkt aantal opleidingen in de diepte verkend alvorens een definitieve *beslissing* te maken. Dit studiekeuzeproces verloopt niet lineair. Informatie die verkregen wordt tijdens de kristallisatie kan er bijvoorbeeld toe leiden dat een student terug gaat naar de exploratiefase.

De ijkingstoetsen vinden plaats in een latere fase van het keuzeproces, eenmaal de explorerende fase afgesloten is en een studiekeuzer meer informatie inwint over een beperkt aantal opleidingen. Doordat de interesse in die fase reeds nader bepaald is, kunnen toetsen aangewend worden die meer toegespitst zijn op de begincompetenties van specifieke opleidingen. Het belang van de ijkingstoetsen is gerelateerd aan de specifieke situatie in Vlaanderen van een vrije toegang tot het hoger onderwijs. Het gegeven van een vrije toegang vraagt om een combinatie van oriëntering-/exploratie-instrumenten en ijkingstoetsen:

deze beslaan immers het volledige spectrum gaande van exploratie naar specifieke maar remedieerbare startcompetenties en ze ondersteunen het keuzeproces en de toeleiding tot het hoger onderwijs. De ijkingstoetsen moeten bekeken worden vanuit deze dubbele invalshoek: ze zijn ingebed in het proces van onderwijs- en studieloopbaanbegeleiding en ze zijn gericht op het identificeren van mogelijke lacunes in startcompetenties met het oog op remediëring.

Volgende kenmerken dienen meegenomen te worden in de lezing van het datarapport:

- i. De ijkingstoetsen verwijzen naar bepaalde beginvoorwaarden of startcompetenties die eigen zijn aan een welbepaalde opleiding of een groep opleidingen hoger onderwijs. De toets is inhoudelijk representatief ten aanzien van de opleiding en laat de deelnemer toe zich te ijken ten opzichte van de basiscompetenties van de specifieke opleiding.
- ii. Met deelname aan een ijkingstoets krijgen leerlingen aanvullende en onafhankelijke informatie ten aanzien van de signalen die de leerlingen al in het secundair onderwijs (studieresultaten, advies van de klassenraad, ...) en uit de oriëntatie-instrumenten (Columbus, Luci, SIMON) kregen.
- iii. De inhoud van de ijkingstoetsen dekt remedieerbare vaardigheden af. Studenten kunnen op deze manier aangezet worden tot het gericht bijwerken van de punten waar ze minder sterk staan.
- iv. De wijze van afname van de ijkingstoets is uniek en is essentieel voor haar meerwaarde: de afname gebeurt in gecontroleerde omstandigheden: dit zorgt voor een unieke setting die deelnemers aanzet tot een serieuze en gemotiveerde deelname.

2. Samenvatting van en duiding bij de resultaten

2.1 Predictieve validiteit van de verplichte ijkingstoetsen voor succes in het hoger onderwijs (p. 4-8)

Het hoofddoel van de ijkingstoets is niet de voorspelling van studiesucces. Toch is de predictieve validiteit van de ijkingstoets van belang. De toets wil immers een correcte inschatting maken van het niveau van de startcompetenties van de deelnemers. Gezien startcompetenties samenhangen met succes in de opleiding moet een valide ijkingstoets ook samenhangen met succes in de opleiding.

De resultaten tonen dat de ijkingstoetsscore samenhangt met studiesucces, zowel op korte (na 1 jaar studeren) als op lange termijn (behalen van het diploma). Dit is een indicatie dat de ijkingstoetsscores een reflectie zijn van de startcompetenties van de deelnemers. De cijfers tonen ook een duidelijke meerwaarde van de ijkingstoets bovenop signalen uit het secundair (zoals eindresultaat en advies van de klassenraad).

Voorzichtigheid is wel geboden: ongeveer de helft van de deelnemers met een lage score op de ijkingstoets behaalt toch het diploma (op 4 jaar). De (predictieve) validiteit van de toetsen moet dus nauwgezet opgevolgd worden, vooral in combinatie met de mogelijke impact op inschrijvingen ('ontradend effect') en met de impact op activering en remediëring.

2.2 Resultaten verplichte ijkingstoetsen 2018 (p. 9-17)

Deze impact van deelname en feedback op het inschrijfgedrag is een belangrijk aandachtspunt, in het bijzonder bij specifieke doelgroepen. Er moet gemonitord worden of en welke effecten ijkingstoetsen hebben en er moet uitgesloten worden dat er een verschillend effect is naargelang niet-pertinente kenmerken van deelnemers.

In 2018 namen 1158 unieke leerlingen uit het zesde jaar secundair onderwijs deel aan de ijkingstoets voor burgerlijk ingenieur (ir) en 273 aan de toets voor burgerlijk ingenieur architect (ia). Kandidaat-studenten zijn goed op de hoogte van de verplichting van de ijkingstoets. Slechts enkelen dienen een dossier in bij de uitzonderingscommissie.

De gemiddelde score voor ir is 10.3/20, voor ia 5.1/20. De ijkingstoetsscore hangt samen met vooropleiding secundair en met resultaat in het secundair onderwijs. Er zijn nauwelijks verschillen in ijkingstoetsscores op basis van niet-pertinente kenmerken zoals gender en SES (sociaal-economische status). Vrouwelijke deelnemers scoren wel lager op de ijkingstoets ia. Dit is echter nog geen indicatie van bias. Bias zou impliceren dat vrouwen lager scoren op de toets *ondanks gelijkaardige startcompetenties*. Er is dus pas sprake van bias indien vrouwen met een lage ijkingstoetsscore vaker succesvol zijn in de opleiding dan mannen met een lage ijkingstoetsscore. Dit kan pas onderzocht worden na bekendmaking van studieresultaten.

Het ontradend effect van de ijkingstoets is het grootst bij lage scores. Inschrijving in de opleidingen na het behalen van een lage ijkingstoetsscore wordt niet beïnvloed door SES en door vooropleiding secundair onderwijs. Gender heeft enkel een effect bij de opleiding burgerlijk ingenieur: vrouwen schrijven minder vaak dan mannen in voor de opleiding burgerlijk ingenieur na het behalen van een lage ijkingstoetsscore. Dit verschillend effect moet verder onderzocht worden.

2.3 Gebruikersonderzoek: perceptie van de ijkingstoets (-feedback) en effect op inschrijvingen (p. 18-23)

Via het gebruikersonderzoek (p. 18) wordt werk gemaakt van een evaluatie van hoe feedback door de gebruiker geïnterpreteerd wordt en welke invloed deze feedback heeft op het studiekeuzeproces. Ongeveer 40% van de deelnemers nam deel aan dit onderzoek.

Deelnemers waarderen de ijkingstoets. De feedback op de toets wordt als nuttig en rechtvaardig beoordeeld en geeft volgens 87% van de deelnemers een goed beeld van de startcompetenties van de opleiding.

Deelnemers krijgen een spiegel voorgelegd: de ijkingstoets informeert voorafgaand aan de start van de opleiding en kan een rol spelen in gedragsverandering van de student. Deze gedragsverandering kan zich zowel op vlak van studiekeuze als op vlak van studie-aanpak situeren.

De toets reikt informatie aan die helpt bij het maken van de definitieve studiekeuze. Ongeveer de helft van de deelnemers geeft aan dat deze informatie een invloed heeft. De communicatie en duiding van resultaten is dus van bijzonder belang. Mogelijke bias moet uitgesloten worden, net als het onterecht ontraden van potentiële studenten. Verder onderzoek en voortdurende monitoring is hierbij cruciaal.

De ijkingstoets speelt ook een rol tijdens de opleiding: de ijkingstoetsscore zet deelnemers aan om meer inspanningen te leveren tijdens het academiejaar: ze zullen zich meer inzetten, zullen zelf kennis opfrissen en zullen hun studiemethode aanpassen. Externe hulp inschakelen (zoals deelnemen aan vakantiecursussen of het nemen van bijlessen) gebeurt minder vaak. Vooral deelnemers met een lage score geven aan geactiveerd te worden, dit sluit aan bij de doelstelling van de ijkingstoets.

3. Conclusie

De voorlopige resultaten geven aan dat de ijkingstoetsen voor burgerlijk ingenieur (architect) het studiekeuzeproces versterken én studenten activeren om bepaalde kennis bij te werken.

Daarnaast laten ijkingstoetsen toe dat de diensten van de universiteiten zich specifiek richten op de studenten die onder de cesuur vallen en die er mits remediëring toch kunnen raken. Aan de hand van genuanceerde en op remediëring gerichte feedback worden deze studenten meegenomen in een traject van begeleiding met als doel de student optimale kansen te bieden.

Nauwkeurige en longitudinale opvolging van deze én andere toetsen is echter noodzakelijk om de toetsen en hun feedback te optimaliseren en om bias te minimaliseren. Concrete stappen hiertoe worden beschreven op p. 24 van het rapport.